

PRIGOVOR PROTIV OPTUŽNICE

U V O D

Položaj okrivljenog u krivičnom postupku određen je njegovim pravom na odbranu i sumom drugih zakonskih prava i dužnosti. Pravo na odbranu okrivljenog dovodi u raspravni i ravnopravan položaj prema tužiocu i omogućava mu da svoje interese zastupa u toku čitavog krivičnog postupka. Prigovor protiv optužnice je jedan vid njegove odbrane u prethodnom krivičnom postupku.

Kad javni tužilac stekne uverenje, na bazi dokaza izvedenih u prethodnom krivičnom postupku, da je određeno lice izvršilo određeno krivično delo i kada to uverenje dostigne stepen verovatnoće, podnosi optužnicu sudu. Posle toga zakazuje se glavni pretres, koji je javan, usmen i kontradiktoran i na njemu sud rešava konkretnu krivičnu stvar. Samo ovako sproveden krivični postupak izgleda logičan i opravdan. Međutim, treba imati u vidu da svako izvođenje na sud, tj. na glavni pretres psihički štetno deluje na okrivljenog, a naročito ako je to učinjeno neosnovano. Do ovoga može doći usled propusta javnog tužioca, propusta u istrazi ili usled toga što se nisu imale u vidu okolnosti koje po zakonu sprečavaju vođenje krivičnog postupka. Da bi se ovo sprečilo predviđen je prigovor protiv optužnice. Na osnovu prigovora proveravaju se navodi optužbe u cilju pravne sigurnosti građana i sprečavanja štetnih posledica po okrivljenog. Prema tome, prigovor protiv optužnice je i akt kontrole optužbe.

Izradi ovog rada pristupilo se zbog toga što teoretičari krivičnog procesnog prava nisu obrađivali ovu temu u posebnim radovima. O prigovoru protiv optužnice govore u okviru opštih studija, naime, u udžbenicima i komentarima Zakonika. Drugi razlog je taj, što neka pitanja u vezi sa prigovorom Zakonik načelno reguliše, zbog čega se u praksi pojavljuje niz problema koji zahtevaju rešenje. Ovi problemi su posledica procesnopravnih situacija u vezi sa prigovorom protiv optužnice, koji nisu ni malo jednostavne. Zbog svega rečenog, ovaj rad predstavlja pokušaj celovitog sagledavanja pomenute teme i davanja odgovora na neka pitanja koja se pojavljuju u praksi.

U ovom radu biće reči: o pojmu prigovora protiv optužnice, o načinima kontrole optužbe, o prigovoru sa uporednopravnog i istorijskog aspekta. Zatim će biti izlagano o prigovoru protiv optužnice kroz zakonsko regulisanje i praktičnu primenu. U ovom delu rada

biće objašnjeno: podnošenje prigovora protiv optužnice, postupak po prigovoru, granice ispitivanja optužnice po prigovoru, odluke po prigovoru protiv optužnice i pravo žalbe na te odluke.

I Pojam prigovora protiv optužnice

U teoriji krivičnog procesnog prava objašnjavanju prigovora protiv optužnice pristupa se na različite načine. Neki teoretičari daju definiciju prigovora protiv optužnice. Drugi, pak, objašnjavaju sadržinu ove ustanove a pri tom ne daju definiciju.

Teoretičari krivičnog procesnog prava stare Jugoslavije definišu prigovor optužnice kao »jedno naročito pravno sredstvo, kojim okrivljeni postiže to, da o umesnosti optužnice i o sudskoj nadležnosti odluči (kao naročiti organ za stavljanje pod optužbu) apelacioni sud«. ¹⁾ Slično shvatanje zastupa i dr A. Munda. Po njemu, prigovor protiv optužnice je okrivljenikov predlog da okružni, kao »prigovorni sud«, odluči o tome da li je optužba dopustiva, odnosno da li je sud koga predlaže tužilac nadležan da sudi. ²⁾

Prigovor protiv optužnice se, od strane nekih teoretičara određuje opisno. Prvo se vrši razgraničenje između prigovora i žalbe, a potom se govori o sadržini prigovora. Razlika između prigovora i žalbe pravi se na sledeći način: »Optuženi ima pravo prigovora protiv optužnice, a ne pravo žalbe. Optužnica nije sudska odluka, već je akt jedne stranke kome se protivi druga stranka. Prigovor je zato posebno pravno sredstvo«. ³⁾ Prilikom određivanja sadržine govori se o licima ovlašćenim na podnošenje prigovora, o optužnim aktima protiv kojih se može, odnosno ne može uložiti prigovor, o formi ulaganja prigovora, kao i o tome šta se prigovorom može tražiti.

Do sada je bilo reči o definisanju prigovora protiv optužnice od strane teoretičara koji krivično procesno pravo definišu polazeći od krivičnoprocesne radnje kao osnovnog elementa. Zato će biti izložen pojam prigovora protiv optužnice teoretičara koji, pri definisanju krivičnog procesnog prava, polaze od krivičnoprocesnog odnosa. »Prigovor protiv optužnice je akt kontrole optužbe i postavljen je kao pravo okrivljenog te je i jedan vid njegove odbrane u postupku«. ⁴⁾

Navedena shvatanja se u suštini mnogo ne razlikuju. Većina autora se slaže da je prigovor posebno pravno sredstvo, da se ulaže protiv optužnih akata, da se povodom njegovog ulaganja ispituje osnovanost, odnosno dopustivost optužbe, stvarna i mesna nadležnost suda i da o prigovoru odlučuje sud. Zato se prigovor protiv optužnice može definisati kao posebno pravno sredstvo povodom koga sud vrši kontrolu optužbe, koja se sastoji u ispitivanju postojanja procesnih pretpostavki i nepostojanja procesnih smetnji za vođenje krivičnog postupka.

¹⁾ Dr M. Čubinski: Naučni i praktični komentar Zakonika o sudskom krivičnom postupku Kraljevine Jugoslavije, str. 372.

²⁾ Dr A. Munda: Udžbenik kaznenskoga postopka, Ljubljana, 1957. god, str. 349—350.

³⁾ Dr T. Vasiljević: Komentar ZKP, Beograd, 1957, str. 254.

⁴⁾ Dr D. Dimitrijević: Krivično procesno pravo, Beograd, 1972. god. str. 255.

II Načini kontrole optužbe

Na osnovu rezultata istrage, odnosno na osnovu rezultata predkrivičnog postupka, ovlašćeni tužilac odlučuje da li će podneti optužni akt sudu. Ako je optužni akt podnet, to još ne znači da se okrivljeni može izvesti pred sud, tj. na glavni pretres. Potrebno je da se izvrši kontrola optužbe. Kontrola se sastoji u tome što se ispituje da li je krivična stvar tako oformljena da ispunjava zakonom predviđene uslove za iznošenje na glavni pretres. Drugim rečima, ispituje se da li je opravdano izvođenje okrivljenog na glavni pretres na osnovu podnetog optužnog akta.

Postoje dva sistema za ispitivanje opravdanosti izvođenja okrivljenog na glavni pretres, tj. postoje dva načina kontrole optužbe: 1) ispitivanje po službenoj dužnosti i 2) ispitivanje na zahtev okrivljenog.

1. Ispitivanje po službenoj dužnosti je takvo rešenje kontrole optužbe kada sud, u svakoj krivičnoj stvari, vrši ocenu istrage, u formi predsudeće jurisdikcije, bez ulaganja zahteva od strane okrivljenog. Naime, sud ex officio vrši ispitivanje da li je, na osnovu rezultata istrage, opravdano izvođenje okrivljenog na glavni pretres. Ukoliko oceni da je to opravdano doneće odluku o upućivanju krivične stvari na glavni pretres, a kada oceni da nije opravdano doneće odluku o obustavi krivičnog postupka.

Ovakva kontrola optužbe kritikovana je zbog nedostataka i loših strana koje u sebi sadrži. Najpre, ovako rešenje se ne slaže sa principom optužbe, a s tim u vezi slabi odgovornost javnog tužioca. Drugi nedostatak je u tome što se sud zatrpava velikim brojem predmeta, jer vrši ispitivanje u svakoj krivičnoj stvari, što dovodi do odugovlačenja postupka. Znači, nije ni sa načelom ekonomičnosti krivičnog postupka. Treća loša strana je u tome što se ocena rezultata istrage ne može obaviti uspešno bez okrivljenog. Ovo zbog toga što sudu nisu poznate one relevantne činjenice koje su poznate samo okrivljenom.

2. Ispitivanje na zahtev okrivljenog je takav način kontrole optužbe po kome sud vrši ocenu rezultata istrage i opravdanost izvođenja okrivljenog na glavni pretres, samo ako je podnet prigovor protiv optužnice. Ostavljeno je okrivljenom da ceni da li će podneti prigovor ili ne, odnosno da li će tražiti kontrolu optužbe ili je neće tražiti. Samim tim, da li će sud vršiti kontrolu optužbe zavisi od toga kakav je stav zauzeo okrivljeni. Posledica ovakvog regulisanja je da sud ne vrši kontrolu u svakoj krivičnoj stvari.

I ovom načinu kontrole optužbe stavljene su zamerke. Kritika se svodi na to da okrivljeni može zloupotrebiti pravo prigovora protiv optužnice. To bi bilo u slučaju kada okrivljeni ulaže prigovor samo da bi odugovlačio postupak, a ne zbog opravdanih razloga. Zatim, loša strana kontrole optužbe po prigovoru može se ispoljiti kada je istraga aljkavo sprovedena. Sud nema mogućnosti da po službenoj dužnosti naredi otklanjanje nedostataka u istrazi, što koristi okrivljenom da lakše pobija navode optužbe na glavnom pretresu. Drugačije rečeno, može se otežati put postizanja istine u krivičnom postupku.

III Komparativni i istorijski osvrt na kontrolu optužbe

Zakonodavstva pojedinih zemalja na različite načine regulišu kontrolu optužbe. Neka zakonodavstva prihvataju ispitivanje optužbe po službenoj dužnosti, dok druga priznaju ustanovu prigovora protiv optužnice.

U Engleskoj je, do 1933. godine, kontrolu optužbe vršilo naročito sudsko veće. S obzirom da je to veće bilo sastavljeno isključivo od sudija porotnika, može se reći da je ispitivanje optužnice vršila porota. Veće je bilo sastavljeno od 12 do 23 člana. Interesantno je napomenuti da su na sednicu veća pozvani i saslušavani tužilac i svedoci optužbe. Ovo se pravdalo zadatkom porote, da samo proveri da li tužilac raspolaže dovoljnim podacima za optužbu. Porota, koja je odlučivala o stavljanju okrivljenog pod sud, ukinuta je 1933. godine. Od te godine je stavljanje okrivljenog pod sud u nadležnosti mirovnog sudije koji je sproveo istragu. Znači, kontrola optužbe je završni deo istrage te se, s obzirom na ovo, može reći da ne postoji kontrola optužbe kao posebna ustanova krivičnog procesnog prava.

Do 1844. godine u Francuskoj je kontrola optužbe bila uređena po uzoru na Englesku. Dakle, stavljanje okrivljenog pod sud vršila je porota. Zakonom iz 1844. godine stavljanje pod sud je u nadležnosti odeljenja apelacionog suda, sastavljenog od pet članova. Ovo odeljenje periodično se sastaje da bi vršilo kontrolu optužbe onih predmeta koje je dobilo od istrage. Međutim, ako se radi o lakšim krivičnim delima (tzv. centra rentions), krivična stvar se iznosi na glavni pretres bez prethodnog rešenja o stavljanju pod sud, tj. bez kontrole optužbe od strane suda.

Prema nemačkom Zakoniku o krivičnom postupku iz 1877. godine, po službenoj dužnosti, kontrolu optužbe vrši isti onaj sud koji sudi u prvom stepenu.

Austrijski zakonik o krivičnom sudskom postupku iz 1873. godine uvodi ustanovu prigovora protiv optužnice višem apelacionom sudu. Međutim, specifičnost kontrole optužbe u Austriji je da sud ispituje samo optužnicu. Iz toga proizilazi da viši apelacioni sud može doneti samo rešenje o potvrđivanju optužnice, odnosno o njenom odbijanju.

U SSSR-u je prihvaćen sistem kontrole optužbe po službenoj dužnosti. Ispitivanje optužnice se vrši od strane suda, na tzv. pripremnoj sednici. Moraju se ispitivati sve optužnice koje je potvrdio prokuror. U slučaju kada nije bilo istrage, optužnica se ispituje samo onda ako postupak treba obustaviti. Veće, koje odlučuje u pripremnoj sednici, sačinjavaju: predsedavajući — stalni sudija i dva porotnika. Na pripremnom zasedanju se rešava o pitanjima vezanim za proveravanje prethodne istrage i pitanjima koja su vezana za pripremu predmeta za glavni pretres.⁵⁾ Veće može doneti jednu od sledećih odluka: 1) o stavljanju okrivljenog pod sud, 2) o upućivanju

⁵⁾ M. S. Stogorović: Krivični sudski postupak, Beograd, 1948. god., str. 286—292.

stvari na dosleđenje i 3) o obustavi postupka. U posebnim slučajevima, predviđenim zakonom, može se doneti i rešenje o prekidu postupka.

Pošto je bilo reči o kontroli optužbe u drugim zemljama, ukratko će biti izložen istorijski razvoj ove ustanove u Jugoslaviji. Objasnićemo: 1) prigovor protiv optužnice u staroj Jugoslaviji i 2) prigovor protiv optužnice, odnosno kontrolu optužbe u socijalističkoj Jugoslaviji.

1. Zakonik o sudskom krivičnom postupku Kraljevine Jugoslavije (od 16. II 1929. godine) poznaje ustanovu prigovora protiv optužnice. Prema tome, sudska kontrola optužbe, od strane suda, vrši se samo ako je prigovor podnet. Okrivljeni može podneti prigovor u roku od tri dana od dana prijema optužnice, kojim može tražiti da se ispita umesnost optužnice i osnovanost nadležnosti suda (§ 204.). O prigovoru odlučuje Apelacioni sud, ali tako »da se time ne prejudicira odluci nadležnog suda u glavnoj stvari« (§ 210.). Po prigovoru se mogu doneti sledeće odluke: Prigovor se »odbija«⁶⁾ kao neblagovremen, ako je podnet po isteku roka. Ovo rešenje donosi predsednik veća (§ 205.). Optužnica se vraća da se otklone formalne pogreške ili nedostaci, ili kad je potrebno bolje razjašnjenje stanja stvari (§ 206.). Sud se oglašava nenadležnim ako je za krivično delo nadležan koji drugi sud (§ 207.). Ako postoje razlozi, predviđeni zakonom, donosi se odluka da nema mesta optužbi (§ 208.). Ako nije doneo ni jednu od navedenih odluka sud rešava da ima mesta optužbi (§ 209.). Sve odluke, osim prve, donosi Apelacioni sud. Karakteristično je rešenje kada je okrivljeni izjavio žalbu istražnog zatvora. U ovom slučaju Apelacioni sud će postupiti kao da je okrivljeni podneo prigovor protiv optužnice.

2. Kontrola optužbe u socijalističkoj Jugoslaviji različito je regulisana: a) Zakonom iz 1948. godine i b) Zakonom iz 1953. godine.

a) Zakon o krivičnom postupku FNRJ iz 1948. godine ne predviđa prigovor protiv optužnice. Kontrola optužbe vrši se po službenoj dužnosti na pripremnoj sednici sreskog i okružnog suda, u veću koje je sastavljeno od jednog sudije i dvojice sudija porotnika. Sud u pripremnoj sednici, po saslušanju javnog tužioca, može doneti rešenje:

— da se predmet vrati javnom tužiocu ako je nužno da se dosleđenjem stvar bolje razjasni;

— da se predmet neposredno ili preko javnog tužioca uputi nadležnom sudu;

— da se obustavi krivični postupak zbog odustanka javnog tužioca od optužbe ili ako postoje razlozi predviđeni zakonom;

— da se optužnica, odnosno optužni predlog vrati javnom tužiocu radi ispravke (čl. 186.).

Međutim, pripremna sednica se ne održava povodom svake krivične stvari, već samo onda kad predsednik veća nađe da je to pot-

⁶⁾ Izraz »odbija« je neadekvatan, jer se u ovom slučaju ne rešava o osnovanosti prigovora. Stoga prigovor treba odbaciti a ne odbiti. I sam zakonodavac ispravlja grešku u § 209. kad kaže: »a prigovor se ne odbaci zbog zakašnjenja«.

rebno. Potreba postoji kad predsjednik veća smatra da treba doneti neko od prva tri rešenja. Na osnovu toga može se zaključiti da je ispitivanje optužnice fakultativno.

b) Zakonik o krivičnom postupku iz 1953. godine predviđa prigovor protiv optužnice. S obzirom da je prigovor pravo okrivljenog, sudska kontrola optužbe je fakultativna, jer zavisi od toga da li je prigovor podnet. Iako je ispitivanje optužbe fakultativno, ono je suštinski različito od rešenja po Zakonu iz 1948. godine. Dok se sada ispitivanje vrši zavisno od stava okrivljenog, ranije je zavisilo od predsednika veća. Sud je po Zakoniku dužan da izvrši kontrolu optužbe kada je prigovor podnet, ali ne odlučuje da li će se kontrola vršiti kao po rešenju iz 1948. godine. Pošto je ovaj način kontrole optužbe važeći prema pozitivnom pravu, o njemu će kasnije detaljnije biti izlagano.

IV Prigovor protiv optužnice prema pozitivnom pravu

A) Podnošenje prigovora

Prigovor protiv optužnice može podneti okrivljeni u roku od tri dana od dana dostavljanja optužnice. Prigovor može podneti i branilac okrivljenog. On ga može podneti i bez posebnog ovlašćenja okrivljenog, ali ne i protiv njegove volje. Lica iz člana 330. st. 2. ne mogu izjaviti prigovor protiv optužnice. Ovo zbog toga što zakonodavac u članu 246. izričito predviđa koji krivičnoprocesni subjekti mogu izjaviti prigovor, te nema mesta ekstenzivnom tumačenju. Kako se u istrazi mogu pojaviti nedostaci, a sud kad prigovora nema ne može vratiti optužnicu da se uklone ti nedostaci, ima mišljenja da bi kontrolu optužbe trebalo proširiti. Naime, trebalo bi predvideti da predsjednik veća u ovakvim slučajevima vrati optužnicu i traži uklanjanje nedostataka, s obzirom da po važećim propisima to nije u mogućnosti da učini, ni pre zakazivanja glavnog pretresa, a još manje posle zakazivanja. Predloženo rešenje bilo bi nešto modifikovana kontrola optužbe po Zakonu iz 1948. godine.

Po prijemu optužnice okrivljeni se može odreći od prigovora. Isto tako, okrivljeni može odustati od prigovora koji je on podneo ili njegov branilac. Odricanje, odnosno odustajanje od prigovora ne može se opozvati.

Prigovor protiv optužnice u postupku pred okružnim sudom može se podneti protiv: optužnice javnog tužioca, odnosno oštećenog kao supsidijarnog tužioca i privatne tužbe. U opštem krivičnom postupku pred opštinskim sudom prigovor se može podneti protiv optužnice i neposredne optužnice. Drugim rečima, prigovor se može podneti protiv optužnog akta u formi optužnice i protiv privatne tužbe ako je podneta okružnom sudu. Pravo na podnošenje prigovora ne zavisi od toga da li je optužni akt podnet posle ili bez prethodno sprovedene istrage. Nema mesta prigovoru protiv predloga javnog tužioca za pokretanje krivičnog postupka prema maloletnicima i ob-

razloženog predloga za postupak pred većem za maloletnike. Takođe nema mesta prigovoru protiv optužnog predloga, odnosno privatne tužbe u postupku pred opštinskim sudom.

U nekim slučajevima Zakonik isključuje mogućnost ulaganja prigovora protiv optužnice. »To su slučajevi usmeno izmenjene ili pismeno podnete nove izmene optužnice zbog izmenjenog činjeničnog stanja na glavnom pretresu (čl. 308.), zatim, usmene ili pismene optužnice za krivično delo optuženog otkriveno ili učinjeno na glavnom pretresu čl. 309.) i usmene optužnice prema trećem licu koje je na glavnom pretresu učinilo krivično delo (čl. 272.).«⁷⁾

Ne može se smatrati kontrolom optužbe po službenoj dužnosti kada veće okružnog suda vrši ispitivanje u slučaju neslaganja istražnog sudije i javnog tužioca. Tek posle ovog ispitivanja može se podneti optužnica, a na istu se može uložiti prigovor povodom koga se vrši kontrola optužbe.

Za prigovor protiv optužnice važi beneficium cohaesionis kada postoji objektivni koneksitet. Beneficium cohaesionis (povlastica povezanosti), po pravilu, se primenjuje u postupku po pravnim lekovima. Suština ove povlastice je u tome što sud, po službenoj dužnosti, ispituje da li se pogodnosti nastale za okrivljenog koji je uložio pravni lek mogu primeniti na druge saokrivljene, bez obzira da li su i oni uložili pravni lek. Beneficium cohaesionis se primenjuje: u postupku po žalbi (čl. 350.), u postupku po zahtevu za ponavljanje krivičnog postupka (čl. 376.) i u postupku po zahtevu za zaštitu zakonitosti (čl. 387. st. 2.). Povlastica povezanosti se ne primenjuje samo u postupku po pravnim lekovima već i u postupku po prigovoru protiv optužnice. Znači, ako su samo neki od više okrivljenih podneli prigovor, a razlozi zbog kojih je sud našao da nema mesta optužbi koriste i nekim od okrivljenih koji nisu podneli prigovor, veće će postupiti kao da su i ovi podneli prigovor (čl. 251.). Međutim, dok se u postupku po pravnim lekovima sve pogodnosti primenjuju na saokrivljene koji nisu uložili pravni lek, ako je to moguće, u postupku po prigovoru protiv optužnice primena beneficium cohaesionis je ograničena. Naime, pogodnosti nastale za okrivljenog koji je uložio prigovor protiv optužnice primenice se i na okrivljene koji nisu uložili prigovor kada je to moguće, samo u slučaju ako te pogodnosti predstavljaju razlog za obustavu krivičnog postupka.

Zakonikom nije određena sadržina prigovora, pa je zato potrebno objasniti šta okrivljeni u prigovoru može i treba da navede. Neki autori smatraju da se sadržina prigovora podrazumeva. »Po prirodi stvari okrivljeni u prigovoru mora označiti zbog čega smatra da je optužnica neosnovana i da navede u čemu se sastoje nedostaci postupka i formalni nedostaci optužnice, kao i da stavi svoje predloge.«⁸⁾

Razlozi zbog kojih se napada optužni akt, a za koje se smatra da ih treba navesti u prigovoru, takođe nisu Zakonikom izričito pred-

⁷⁾ Dr T. Vasiljević: Prigovor protiv optužnice, Zbornik radova Pravnog fakulteta N. Sad, 1974. god, str. 154.

⁸⁾ Dr T. Vasiljević: Sistem krivičnog procesnog prava SFRJ, Beograd, 1970. god, str. 508.

viđeni. Do njih se može doći tumačenjem odluka koje veće može doneti rešavajući po prigovoru ,te smatramo da se optužni akt može napadati iz sledećih razloga:

— Zato što je potrebno bolje razjašnjavanje stanja stvari u cilju ispitivanja osnovanosti optužnice, te je potrebno dopuniti istragu;

— Zbog toga što u optužnici postoje formalne greške i nedostaci, tj. da nije sastavljena onako kako propisuje čl. 241. ZKP;

— Zbog toga što za konkretnu krivičnu stvar nije nadležan sud kome je optužnica podneta;

— Ako se u spisima krivične stvari nalaze zapisnici na kojima se ne može zasnovati sudska odluka ,to će biti razlog da se traži njihovo izdvajanje;

— Zato što delo koje je predmet optužbe nije krivično delo (nezatna društvena opasnost, nužna odbrana, krajnja nužda);

— Zato što postoje osnovi koji isključuju krivičnu odgovornost (neuračunljivost, sila, i dr.);

— Zato što nema zahteva ovlašćenog tužioca, predloga ili odobrenja ovlašćenog lica, ili zato što postoje okolnosti koje isključuju gonjenje (abolicija, zastarelost ,imunitet, res iudicata);

— Zbog toga što nema dovoljno dokaza da je okrivljeni dovoljno sumnjiv za delo koje je predmet optužbe.

Prigovor protiv optužnice treba da sadrži označenje optužnice protiv koje se ulaže i razloge zbog kojih se optužnica napada. Kao treći elemenat mogao bi se navesti predlog okrivljenog u kom pravcu traži ispitivanje, tj. kontrolu optužbe. Ovaj treći elemenat nije neophodan, jer razlog na koji se okrivljeni poziva svojim sadržajem ukazuje u kom pravcu treba vršiti ispitivanje optužnice. (Na primer, ako okrivljeni napada optužnicu zbog toga što utuženo delo nije krivično delo zbog postojanja nužne odbrane, očigledno je da će veće ispitivati u tom pravcu, pa ako utvrdi da nužna odbrana postoji doneće rešenje o obustavi postupka). Na osnovu ovako određenih elemenata prigovora protiv optužnice može se reći da je sadržina prigovora, po prirodi stvari, slična sadržini žalbe. Kako će se postupati po prigovoru koji ne sadrži navedene elemente biće reči kod izlaganja o granicama ispitivanja prigovora protiv optužnice.

B) Postupak po prigovoru protiv optužnice

Postupak po prigovoru protiv optužnice odvija se pred predsednikom veća i pred većem okružnog, odnosno opštinskog suda. Okrivljeni ili njegov branilac podnose prigovor u roku od tri dana od dana prijema optužnice predsedniku veća pred kojim treba da se održi glavni pretres. Predsednik veća ispituje da li je prigovor blagovremen i da li je podnet od ovlašćenog lica (čl. 247. st. 1.). Neblagovremen prigovor i prigovor podnet od neovlašćenog lica predsednik će odbaciti rešenjem. Ostale slučajeve nedopuštenosti prigovora odbacuje, na osnovu čl. 248. st. 1. veće okružnog, odnosno veće opštinskog suda. (Npr. ako okrivljeni, koji se odrekao ili odustao od prigovora, izjavi prigovor pre isteka roka smatra se da je takav prigovor nedopušten). Predsednik veća ne ispituje osnovanost prigovora.

Ispitivanje koje vrši predsednik veća po prigovoru protiv optužnice, treba razlikovati od ispitivanja optužnice koje on vrši, na osnovu čl. 242. st. 2. i u smislu opšte odredbe čl. 35. st. 1. ZKP, po prijemu optužnice. U ovom slučaju ispituje da li je optužnica propisno sastavljena (čl. 241.) i da li je sud kome je optužnica podneta stvarno i mesno nadležan. Međutim, ovo ispitivanje je formalnog karaktera i ne može se smatrati kontrolom optužbe, jer se ne ispituje osnovanost izvođenja okrivljenog pred sud.

Ako predsednik veća nije odbacio prigovor protiv optužnice dostaviće ga zajedno sa spisima veću okružnog, odnosno opštinskog suda. Pre rešavanja o prigovoru veće suda će saslušati javnog tužioca, ako se radi o krivičnim delima koja se gone po službenoj dužnosti (čl. 247. st. 2.). Saslušanje javnog tužioca je obavezno i nepostupanje u ovom smislu predstavlja povredu odredaba Zakonika. Za krivična dela koja se gone po privatnoj tužbi Zakonik ne predviđa obavezu saslušanja javnog tužioca niti, pak, privatnog tužioca. Ima teoretičara koji smatraju da treba saslušati javnog tužioca i kad su u pitanju ova krivična dela.⁹⁾ Drugi pak, zastupaju stanovište da javnog tužioca ne treba saslušavati jer »Zakonik time što govori samo o krivičnim delima koja se gone po službenoj dužnosti, ne isključuje mogućnost saslušavanja privatnog tužioca.«¹⁰⁾ Isto tako zakonodavac ne predviđa obavezu saslušanja oštećenog kao supsidijarnog tužioca, kada javni tužilac odustane od krivičnog gonjenja. I u ovoj situaciji ima se saslušati javni tužilac. Neki autori su protiv ovakog zakonskog rešenja i zalažu se za saslušanje oštećenog kao supsidijarnog tužioca pre rešavanja o prigovoru protiv optužnice. Tako V. Knežević smatra: »Kada je javni tužilac našao da nema mesta krivičnom gonjenju, ili je u toku postupka odustao od gonjenja, a oštećeni preuzeo gonjenje, i umesto njega postao ovlašćeni tužilac, on u postupku predstavlja krivičnoprocesnu stranku koji ima ista prava koja ima javni tužilac, osim onih koja pripadaju javnom tužiocu kao državnom organu (čl. 63. st. 1.). Prema tome, kada oštećeni fungira u tom svojstvu, on u postupku prigovora treba da bude saslušan a ne javni tužilac. Stoga se čini opravdanim izmena u članu 247. st. 2. ZKP reči »javnog«, i umesto ove reči treba reći »ovlašćenog«, tako da bi rečenica glasila: Ako je u pitanju krivično delo za koje se goni po službenoj dužnosti o prigovoru se rešava po saslušanju ovlašćenog tužioca.«¹¹⁾

Mislimo da se ovo stanovište ne može prihvatiti. Kada se javni tužilac saslušava po prigovoru on više fungira u svojstvu organa koji se stara o zakonitom pokretanju i vođenju krivičnog postupka, a manje kao krivičnoprocesna stranka. Iz tog razloga, a primenjujući razlog zbog čega se pomenuto stanovište ne može prihvatiti. Naime, čl. 63. st. 1. ZKP, ne treba saslušavati oštećenog. Navešćemo još jedan ako se predvidi saslušanje »ovlašćenog tužioca« (javnog tužioca, oštećenog kao supsidijarnog tužioca i privatnog tužioca), to bi značilo uvođenje odgovora na prigovor. Znači, isto kao kod žalbe, ulaganje

⁹⁾ Dr M. Čubinski: isto delo, str. 375.

¹⁰⁾ Vojislav Knežević: Odluke veća po prigovoru protiv optužnice, Glasnik Advokatske komore Vojvodine, br. 9, 1972. god, str. 28.

¹¹⁾ V. Knežević: isto delo, str. 29.

žalbe i odgovor na žalbu. To je neprihvatljivo, jer smo već rekli da prigovor nije žalba (pravni lek), već posebno pravno sredstvo.

Po prijemu prigovora od strane predsednika veća pred kojim će se održati glavni pretres, veće okružnog (opštinskog) suda razmatra da li je isti blagovremen i dopušten. Ako je prigovor neblagovremen ili nedopušten doneće rešenje kojim se prigovor odbacuje. U protivnom, pristupiće ispitivanju optužnice i saobrazno dobijenim rezultatima ispitivanja doneće odgovarajuće rešenje. Odlukom kojom se rešava pitanje osnovanosti optužnice, po pravilu, se završava postupak po prigovoru protiv optužnice. Izuzetno se postupak može nastaviti ulaganjem žalbe ovlašćenog tužioca samo na odluku veća kojom se krivični postupak obustavlja (čl. 253.). O žalbi odlučuje drugostepeni sud u sednici veća (čl. 365. st. 1.).

Veće, koje u sednici odlučuje o prigovoru protiv optužnice, je sastavljeno od trojice sudija, tzv. pozivnih sudija. Prema tome, to je onaj sastav veća koji donosi odluke van glavnog pretresa predviđen čl. 18. st. 3. i čl. 20. st. 2. ZKP. Ako je predsednik veća pred kojim će se održati glavni pretres doneo rešenje o odbacivanju prigovora, na osnovu čl. 247. st. 1. on ne može biti član veća koje rešava po žalbi na ovo rešenje, tj. veća koje rešava po prigovoru. Ostali članovi veća koje rešava po žalbi mogu ući u sastav veća koje treba da sudi na glavnom pretresu. To će biti u slučaju kada na glavnom pretresu sudi veće petorice.¹²⁾

Po pravilu, o prigovoru protiv optužnice odlučuje se u sednici veća onog suda koji je stvarno nadležan za konkretnu krivičnu stvar. Izuzetak predstavlja kada o prigovoru protiv optužnice, podnetom u postupku pred opštinskim sudom, odlučuje veće okružnog suda zbog nedovoljnog broja sudija u odnosnom opštinskom sudu. (čl. 513.).

C) Granice ispitivanja po prigovoru protiv optužnice

Zakonik o krivičnom postupku, kao što je već rečeno, ne određuje sadržinu prigovora. To stvara mogućnost da se samo formalno uloži prigovor protiv optužnice, bez navođenja razloga zbog kojih se ona napada, tj. bez obrazloženja. Postavlja se pitanje u kojim granicama će, ako je prigovor ovako podnet, veće vršiti ispitivanje? Isto tako, ako su u prigovoru navedeni samo neki od razloga, da li će ispitivanje vršiti i van granica navedenih razloga?

U teoriji krivičnog procesnog prava odgovori na postavljena pitanja su različiti.

Profesor T. Vasiljević smatra da »optuženi u prigovoru treba da označi u čemu se sastoje formalni nedostaci optužnice, nedostaci postupka i zbog čega je ona neosnovana. U tom cilju on može u prigovoru da navede i nove činjenice i dokaze. Za optuženog ne postoji formalna obaveza da u prigovoru označi u kom pravcu i iz kojih razloga pobija optužnicu. Prigovor je povod da sud ispita optužnicu u celini. Sud će ispitati prigovor i kad nije obrazložen, a ako je obrazložen i van ragnica razloga«.¹³⁾

¹²⁾ Dr T. Vasiljević: Komentar ZKP, Beograd, 1957. god, 254.

¹³⁾ Dr T. Vasiljević: Komentar ZKP, Beograd, 1957. god, str. 254.

Slično stanovište zastupaju i teoretičari krivičnog procesnog prava stare Jugoslavije. Tako M. Čubinski smatra da »prilikom rešavanja o prigovoru apelacioni sud postupa po zvaničnoj dužnosti (istražno načelo) i odlučuje o celokupnim spisima bez obzira na to, da li se prigovor odnosi na celu optužnicu ili samo na pojedine njene delove. Isto tako postupa apelacioni sud i u tom slučaju, kada mu spisi dođu i bez prigovora, već na osnovu žalbe protiv naređenog na osnovu predloga u optužnici istražnog zatvora. Princip postupanja apelacionog suda je taj, da apelacioni sud mora revidirati celokupan materijal isleđenja, bez obzira na povod, kojim su mu spisi dostavljeni na odluku, čime se ide na to, da se eventualno spreči držanje glavnog pretresa u onim slučajevima kada tome po zakonu u opšte nema mesta ili bar ne pred tim sudom, koji je spise poslao«. ¹⁴⁾

Ima autora koji se sa pomenutim shvatanjima ne slažu. Tako V. Knežević smatra »ako je prigovor oblik inicijative okrivljenog, a to u suštini jeste, ne čini li se logičnijim da se optužnica ispituje samo u onom obimu koji se prigovorom pobija. U onom delu koji se prigovorom ne pobija — ima se smatrati da se saglasio sa optužnicom.

Kada su u pitanju prigovori koji nisu jasni ni obrazloženi, smatram da bi bilo mesta primeni analogije iz čl. 75. i pozivanju stranke (okrivljenog) da otkloni nedostatke nerazumljivog i nepotpunog (odnosno i neobrazloženog) podneska, s tim, što bi se za slučaj nepostupanja u određenom roku, podnesak odbacio kao neuredan«. ¹⁵⁾

Odgovor na pitanje, u kojim granicama veće ispituje optužnicu po uloženom prigovoru, može se dati ako se ima u vidu koji je cilj ulaganja prigovora, odnosno šta se htelo sa uvođenjem ove ustanove u krivični postupak. Cilj je ispitivanje osnovanosti optužnice, tj. osnovanosti izvođenja okrivljenog na glavni pretres. Osnovanost podrazumeva u sebi nepostojanje zakonskih osnova za obustavu krivičnog postupka. Stoga je veće dužno da uvek ispituje da li oni postoje. Ovo tim pre što je i javni tužilac dužan, na osnovu principa legaliteta, da odustane od krivičnog gonjenja ako postoje pomenuti zakonski osnovi, a istražni sudija da donese rešenje o obustavi istrage. Osnovanost izvođenja okrivljenog na glavni pretres znači i to da se po optužnom aktu (sa konkretno datom sadržinom) i pred sudom (kome je optužni akt podnet) može održati glavni pretres. Očigledno je da bi izvođenje okrivljenog na glavni pretres pred sud koji nije ni stvarno ni mesno nadležan bilo neosnovano. Zato i ovo pitanje mora uvek biti predmet razmatranja veća koje rešava po prigovoru. U prilog ovog stanovišta ide i zakonska obaveza suda da vodi računa o stvarnoj nadležnosti u toku čitavog krivičnog postupka, a o mesnoj nadležnosti kod okružnog suda do stupanja optužnice na pravnu snagu (čl. 35. st. 3.), a kod opštinskog suda do zakazivanja glavnog pretresa (čl. 400. st. 2). Ako na osnovu stanja stvari, koje proizilazi iz podnetih spisa, veće koje odlučuje po prigovoru ne može da zazuzme jasan stav o pitanjima koje obavezno razmatra, koja smo napred naveli, zatražiće pre-

¹⁴⁾ Dr M. Čubinski, isto delo, str. 375.

¹⁵⁾ V. Knežević, isto delo, str. 30—31.

ko javnog tužioca dopunu istrage. Logično je da veće svaki put ovako postupa, kada je to potrebno, nezavisno da li se to prigovorom zahteva.

Iz izloženog se može zaključiti da se po uloženom prigovoru optužnica uvek ispituje u celini. Znači, sud će u ovom obimu vršiti ispitivanje i kad je prigovor samo formalno podnet, a ako su navedeni razlozi u prigovoru i van granica tih razloga. I jedan psihološki momenat potkrepljuje ovaj zaključak. Naime, ako se ispitivanje osnovanosti optužnog akta uvek vrši u celini, to će biti razlog da javni tužilac i istražni sudija savesnije i potpunije obavljaju svoj posao u pretходnom krivinčom postupku. Ovakvo rešenje granica ispitivanja po prigovoru protiv optužnice doprinosi boljem i sigurnijem položaju okrivljenog, kome nisu poznati razlozi zbog kojih se optužnica može napadati prigovorom.

Da li ovako određene granice ispitivanja optužnice po prigovoru važe i za slučaj subjektivnog koneksiteta. Drugim rečima, ako je okrivljenom stavljeno na teret više krivičnih dela pa je okrivljeni uložio prigovor koji se odnosi samo na jedno krivično delo, da li će sud ispitivati optužnicu i u pogledu drugih krivičnih dela?

Ima teoretičara koji smatraju da sud rešava samo o onom krivičnom delu koje je navedeno u prigovoru, a drugih krivičnih dela se ne dotiče.¹⁶⁾ Na suprot ovom, postoji mišljenje da se optužnica ispituje u celini ako je okrivljeni podneo prigovor.¹⁷⁾

Prihvatljivije je ovo drugo stanovište. Do ovakvog zaključka se dolazi polazeći od suštine osnovanosti izvođenja okrivljenog na glavni pretres, onako kako smo je već odredili. Znači, ima se smatrati da je u pogledu ostalih krivičnih dela podnet neobrazložen prigovor. U tom slučaju optužnica se ispituje u celini, prema tome i u pogledu onih krivičnih dela na koja se obrazloženje prigovora ne odnosi.

Drugačije se određuju granice ispitivanja optužnice po prigovoru kad postoji objektivni koneksitet, zbog važenja ustanove beneficium cohaesionis. Ako je od više saokrivljenih samo jedan podneo prigovor sud će, u pogledu ostalih okrivljenih, ograničiti ispitivanje optužnice samo na pronalaženje zakonskih osnova za obustavu krivičnog postupka. Prema tome, granice ispitivanja za okrivljene koji nisu podneli prigovor određene su u čl. 249, a na osnovu čl. 251.

D) Odluke po prigovoru protiv optužnice

Postupak po prigovoru protiv optužnice odvija se pre predsednikom veća i pred većem okružnog, odnosno opštinskog suda. Prema tome, odluke po prigovoru donose: 1) predsednik veća i 2) veće okružnog, odnosno opštinskog suda.

1. Predsednik veća može doneti samo odluku o odbacivanju prigovora, zbog toga što on ne odlučuje o njegovoj osnovanosti. Prigovor će odbaciti kad je neblagovremen ili ako je podnet od neovlašćenog lica.

¹⁶⁾ Dr M. Dolenc: Teorija sudskog krivičnog postupka, Beograd, 1933, str. 190—196.

¹⁷⁾ Dr T. Vasiljević: Sistem krivičnog procesnog prava SFRJ, Beograd, 1970. god, str. 508.

2. Rešavajući po prigovoru veće okružnog, odnosno opštinskog suda može doneti: a) odluku kojom se prigovor odbacuje; b) odluku da se optužnica vrati radi ispravke; c) odluku da se optužnica vrati radi dopune istrage; d) odluku kojom se sud oglašava nenadležnim; e) odluku o izdvajanju zapisnika iz spisa; f) odluku kojom se krivični postupak obustavlja i g) odluku kojom se prigovor odbija kao neosnovan, a u ovoj odluci se rešava i pitanje spajanja ili razdvajanja krivičnog postupka.

a) Kad veće utvrdi da je prigovor neblagovremen ili nedopušten doneće rešenje o odbacivanju prigovora (čl. 248. st. 1.). Veće odbacuje svaki nedopušten prigovor, a ne samo onaj koji je podnet od neovlašćenog lica. To je nedopušten prigovor podnet od ovlašćenog lica i u zakonskom roku, ali posle odricanja ili odustanka od prigovora, te će ga veće odbaciti.

b) Sadržina optužnice određena je čl. 241. ZKP. Stoga, ako veće nađe da u optužnici postoje pogreške ili nedostaci doneće odluku da se optužnica vrati radi ispravke, odnosno otklanjanja zapaženih nedostataka (čl. 248. st. 2.). Ovlašćeni tužilac je dužan da u roku od tri dana kada mu je odluka saopštena podnese ispravljenu optužnicu. Iz opravdanih razloga se ovaj rok može produžiti na zahtev ovlašćenog tužioca. Pravne posledice propuštanja roka nisu iste za javnog tužioca, s jedne strane, i za oštećenog kao supsidijarnog tužioca i privatnog tužioca, s druge strane. Ako oštećeni kao supsidijarni tužilac ili privatni tužilac propuste pomenuti rok smatraće se da su odustali od gonjenja, pa će se postupak obustaviti (čl. 248. st. 2. in fine). Za propuštanje roka od strane javnog tužioca zakonodavac ne predviđa nikakve pravne posledice.

Ako ovlašćeni tužilac u roku dostavi optužni akt, ali ne ispravljen, veće će odbiti optužni akt kao neuredan podnesak, ali neće obustaviti postupak.¹⁸⁾

c) U slučaju da veće okružnog, odnosno opštinskog suda nađe da je potrebno bolje razjašnjenje stanja stvari da bi se ispitala osnovanost optužnice, vratiće optužnicu da se istraga dopuni. Ovlašćeni tužilac je dužan da, u roku od tri dana od dana kada mu je odluka saopštena, stavi zahtev za dopunu istrage. U pogledu propuštanja roka važi sve što je rečeno kod prethodne odluke.

Istražni sudija ne treba da se protivi zahtevu ovlašćenog tužioca za dopunu istrage, po odluci veća koje je rešavalo po prigovoru. Za neslaganje ima zakonskog osnova, ali ono ne može da izdrži logičku kritiku, jer o neslaganju ovlašćenog tužioca i istražnog sudije odlučuje veće, a ono je već zauzelo svoj stav koji je izražen u zahtevu ovlašćenog tužioca. Dakle, neslaganje bi samo dovelo do odugovlačenja postupka.

Ne postoje izričite odredbe u Zakoniku o tome da li je posle dopunjene istrage javni tužilac dužan da podnese novu optužnicu, ili može ostati pri staroj. S tim u vezi postavlja se i pitanje da li se protiv ovih optužnica može uložiti prigovor?

¹⁸⁾ Dr T. Vasiljević: Komentar ZKP, Beograd, 1957. god, str. 256.

Posle dopune istrage, ako smatra da se stanje stvari bitno izmenilo, javni tužilac može i treba da podnese novu optužnicu. Ovom optužnicom utužuje se nova krivična stvar, koja je različita od krivične stvari iz optužnice protiv koje je uložen prigovor. Kako ne postoji identitet između krivičnih stvari, postupak po novoj optužnici teče iz početka. Zbog toga okrivljeni ima pravo prigovora protiv ove nove optužnice koju javni tužilac podiže posle dopunjene istrage.

Ako se stanje stvari nije bitno izmenilo, posle dopunjene istrage, javni tužilac ne mora podneti formalno novu optužnicu. On tada daje izjavu da ostaje pri već podnetoj optužnici. Okrivljeni je protiv ove optužnice podneo prigovor te nema mesta ponovnom ulaganju prigovora.

d) Ako veće nađe da je za krivično delo koje je predmet optužbe nadležan koji drugi sud, oglašice nenadležnim sud kome je podneta optužnica i uputiće predmet nadležnom sudu (čl. 248. st. 3.). Ovde je reč kako o stvarnoj tako i o mesnoj nadležnosti. Odluka se donosi u formi rešenja. Veće će obustaviti postupak na osnovu čl. 249. st. 1. tač. 1. kada utuženo delo ne spada u opšte u nadležnost krivičnog suda.

Protiv odluke kojom veće, rešavajući po prigovoru, oglašava nenadležnim sud kome je optužni akt podnet ne može se uložiti žalba (čl. 253.).

Interesantna je situacija kada veće opštinskog suda, rešavajući po prigovoru, zauzme stanovište da je za konkretnu krivičnu stvar nadležan okružni sud. Neki autori smatraju da u ovom slučaju predmet treba ustupiti prostim administriranjem nadležnom okružnom javnom tužiocu, bez donošenja ikakve odluke. Drugi smatraju da veće treba da donese rešenje kojim se oglašava nenadležnim, pa tek onda da ustupi predmet okružnom javnom tužiocu, s obzirom da samo on može pokrenuti krivični postupak pred okružnim sudom. Treba prihvatiti ovo drugo rešenje zbog toga što može doći do sukoba nadležnosti. Naime, kada se veće opštinskog suda oglasi nenadležnim i kad predmet ustupi okružnom javnom tužiocu, on se sa ovim može složiti (tada će pokrenuti postupak pred okružnim sudom) ili ne složiti (tada će zatražiti da o tome odluči veće okružnog suda). Kada veće okružnog suda rešava o neslaganju opštinskog suda i javnog tužioca može zauzeti stav da je okružni sud nadležan za konkretnu krivičnu stvar, u tom slučaju okružni javni tužilac je dužan da pokrene postupak. Međutim, ako veće okružnog suda smatra da okružni sud nije nadležan, zatražiće od zajedničkog neposredno višeg suda da reši sukob nadležnosti zbog toga što je rešenje opštinskog suda postalo pravosnažno (čl. 36.). Ako opštinski sud ne bi donosio rešenje (kao što neki smatraju), okružni sud bi bio dužan da ustupi predmet opštinskom sudu, jer formalno nema sukoba nadležnosti da bi pokrenuo postupak za rešavanje tog sukoba, pa tek kad se on oglasi nenadležnim može se pokrenuti postupak za rešavanje sukoba nadležnosti. Time bi se samo odugovlačio postupak. Ovako se mora postupiti zbog toga što veće okružnog suda ne može doneti konačno rešenje o sukobu nadležnosti između opštinskog i okružnog suda, jer o sukobu nadležnosti odlučuje zajednički neposredni viši sud (čl. 37. st. 1.).

e) Veće može utvrditi, rešavajući po prigovoru, da u spisima postoje zapisnici na kojima se ne može zasnovati sudska odluka. Kad to utvrdi doneće rešenje o njihovom izdvajanju iz spisa (čl. 248. st. 4.). Izdvajanje zapisnika može tražiti i okrivljeni u prigovoru protiv optužnice. U članu 81. određeni su zapisnici na kojima se ne može bazirati sudska odluka.

f) Ispitujući optužnicu veće može doneti odluku da nema mesta optužbi i da postupak obustavlja. Kako su razlozi limitativno navedeni u čl. 249. veće može doneti onakvu odluku samo u slučaju kada utvrdi:

- da delo koje je predmet optužbe nije krivično delo,
- da postoje okolnosti koje isključuju krivičnu odgovornost, a ne dolazi u obzir primena bezbednosti,
- da nema zahteva ovlašćenog tužioca ili predloga, odnosno odobrenja ovlašćenog lica, ukoliko je to po zakonu potrebno, ili da postoje okolnosti koje isključuju gonjenje,
- da nema dovoljno dokaza da je okrivljeni osnovano sumnjiv za delo koje je predmet optužbe.

Postupak obustavlja na osnovu čl. 249. može se nastaviti, odnosno ponoviti ako se otklone smetnje iz tač. 3. odnosno ako se ponude novi dokazi (čl. 370. i 371.).

g) Ako veće ne donese ni jednu od navedenih odluka rešenjem će odbiti prigovor kao neosnovan (čl. 250.). U ovom rešenju odlučiće i o predlozima za spajanje i razdvajanje postupka, koji su sadržani u optužnici, odnosno u prigovoru. Uslovi za spajanje i razdvajanje postupka predviđeni su u čl. 31. i 32. ZKP.

Sve odluke veća koje rešavaju po prigovoru bazirane su na dokazima izvedenim u prethodnom krivičnom postupku. Veće ne može izvoditi nove dokaze, iako okrivljeni u prigovoru protiv optužnice predlaže njihovo izvođenje. Isto tako, veće se ne upušta u ocenu verodostojnosti, odnosno vrednosti protivurečnih dokaza. Na primer, ako postoje protivurečni iskazi dva lica veće neće kritički utvrđivati objektivne mogućnosti za opažanje i psihički odnos tih lica prema istini.¹⁹⁾ Prema tome, veće može zasnovati svoju odluku samo na jasnim, očiglednim dokazima, a da pri tome ne postoje drugi dokazi koji im protivureče (npr. očigledna nužna odbrana). Ako postoje protivurečni dokazi, veće mora uputiti krivičnu stvar na glavni pretres, da bi se u kontradiktornom, neposrednom raspravljanju utvrdila njihova vrednost, odnosno njihovo postojanje ili nepostojanje. Da bi se okrivljeni izveo na glavni pretres, pored ovoga što je rečeno, nije potrebno da dokazi sa izvesnošću ukazuju da je određeno lice izvršilo određeno krivično delo, već je dovoljno da su dokazi navedeni i da se na osnovu zakona logike mogu uzeti kao potvrda da je okrivljeni osnovano sumnjiv.

Potrebno je napomenuti da se veće, rešavajući po prigovoru protiv optužnice, ne upušta u pravnu kvalifikaciju dela osim ako nije značajna za određivanje stvarne nadležnosti.

¹⁹⁾ Dr Čedomir Stevanović: Stav suda prema dokazima u krivičnom postupku, Zbornik Pravnog fakulteta, Niš.

Pravo žalbe na odluke po prigovoru ima ovlašćeni subjekat samo u dva slučaja. Prvo, žalba se može izjaviti protiv odluke predsednika veća kojom je prigovor odbačen kao neblagovremen, odnosno izjavljen od neovlašćenog lica. O žalbi odlučuje veće okružnog, odnosno opštinskog suda (čl. 247.). Drugo, ovlašćeni tužilac može uložiti žalbu na rešenje veća kojim se optužba odbija a postupak obustavlja na osnovu čl. 249. O ovoj žalbi odlučuje veće drugostepenog suda (čl. 253.).

Žalba se podnosi u roku od tri dana. Rešavajući po žalbi sud može rešenjem odbaciti žalbu kao neblagovremenu ili kao nedozvoljenu, odbiti žalbu kao neosnovanu, ili uvažiti žalbu i rešenje preinačiti ili ukinuti.

VI Z A K L J U Č A K

Prigovor protiv optužnice nije pravni lek. On je posebno pravno sredstvo povodom koga sud vrši ispitivanje osnovanosti izvođenja okrivljenog na glavni pretres. Prigovor, kao način kontrole optužbe, prihvatljiviji je od kontrole optužbe po službenoj dužnosti, zbog toga što se ispitivanje osnovanosti optužbe ne vrši u svakoj krivičnoj stvari već samo kad je to potrebno. Bojaznost da prigovor može biti zloupotrebljen od okrivljenog u cilju odugovlačenja postupka ne stoji, jer su rokovi vezani za prigovor veoma kratki a i praksa pokazuje da se prigovori ne ulažu radi postizanja ovog cilja.

Sve odluke po prigovoru protiv optužnice moraju biti takve da ne prejudiciraju odluku kojom se meritorno rešava krivična stvar. Izuzetak je kada se povodom prigovora obustavlja postupak, jer se tada rešava krivična stvar. Međutim, ako se prigovor odbije kao neosnovan, ne znači da se na glavnom pretresu ne može doneti oslobađajuća presuda, odnosno presuda kojom se optužba odbija.

Ulaganje prigovora protiv optužnice nema za cilj samo obustavu postupka, već i otklanjanje izvesnih nedostataka u prethodnom krivičnom postupku, što doprinosi bržem i efikasnijem odvijanju glavnog pretresa. Zato mislimo da je ova ustanova opravdala svoje postojanje bez obzira što u praksi ima mali broj slučajeva da je postupak obustavljen povodom prigovora protiv optužnice. Naime, prigovor doprinosi boljem odvijanju prethodnog krivičnog postupka, jer se otklanjaju procesne smetnje i ispituju procesne pretpostavke za neometano odvijanje glavnog pretresa. Ovo naročito ako se ima u vidu da sud kontrolu optužbe, povodom prigovora, uvek vrši u celini, tako da se organi prethodnog krivičnog postupka pospešuju na potpuniji i kvalitetniji rad.

Pored rečenog, kontrola optužbe po prigovoru protiv optužnice sprečava neopravdano izvođenje okrivljenog na glavni pretres, tj. posledice ovakvog izvođenja. Te posledice se prvenstveno odnose na okrivljenog, jer samo izvođenje na glavni pretres psihički štetno deluje na okrivljenog, a može zbog toga doći i do poremećaja odnosa u

porodici kao i u sredini gde okrivljeni živi i radi. Još teže su posledice ako je okrivljenom određen pritvor, pa mu se isti produžava do izvođenja na glavni pretres, što će kasnije dovesti do toga da okrivljeni traži naknadu štete. Ako se okrivljeni oslobodi optužbe na glavnom pretresu, on ima male mogućnosti da se na adekvatan način rehabilituje, odnosno da sa sebe skine sve one posledice koje je imao kao osumnjičeni za izvršeno krivično delo. Na kraju, kao posledica neopravdanog izvođenja okrivljenog na glavni pretres je angažovanje većeg broj organa (javnog tužilaštva, suda i dr.), što dovodi do bespotrebnog izlaganja troškovima krivičnog postupka.

L' EXCEPTION FORMÉE A L'ACTE D'ACCUSATION

R é s u m é

Des deux modes de contrôle de l'accusation, le contrôle de l'accusation d'office et le contrôle de l'accusation en vertu de l'exception formée à l'acte d'accusation, l'auteur considère que ce deuxième mode est plus acceptable. Il en est ainsi parce que le contrôle de l'accusation d'office n'est pas en conformité avec le principe de la légalité, ensuite parce que l'examen est effectué dans chaque affaire pénale, de sorte que le tribunal est inondé par un grand nombre de pièces. En troisième lieu le mauvais côté de ce procédé consiste en ce que l'estimation des résultats de l'instruction ne peut être effectuée avec succès sans l'initiative de l'inculpé. Contrairement à ce procédé, le contrôle en vertu de l'exception formée à l'acte d'accusation donne la possibilité que l'examen du bien-fondé de la citation en justice du prévenu soit effectué seulement dans les cas que cela est nécessaire, et l'exception est en même temps l'occasion permettant d'éliminer tous les défauts éventuels de la procédure pénale préliminaire aux fins du développement plus facile et plus efficace de l'audience principale.

En prenant en considération qu'elles ne sont pas réglementées expressément par la Code de procédure pénale, l'auteur a consacré une attention particulière aux questions du contenu de l'exception et des limites de l'examen en vertu de l'exception formée à l'acte d'accusation.

L'exception doit contenir l'indication de l'acte d'accusation, c'est-à-dire de l'acte qui est attaqué, et les raisons pour lesquelles il est attaqué. Vu que même les raisons ne sont pas expressément prévues par le Code l'auteur les détermine en interprétant les dispositions légales relatives aux décisions qui peuvent être prises en vertu de l'exception formée à l'acte d'accusation.

Les limites de l'examen de l'acte d'accusation sont déterminées en considération de l'essence de l'exception et du but de l'introduction de cette institution dans la procédure pénale. Vu que le but poursuivi est l'examen du bien-fondé de la citation en justice du prévenu, on arrive à la conclusion que le contrôle de l'accusation est toujours effectué dans l'ensemble. Cela signifie que l'examen de l'acte d'accusation sera toujours effectué dans l'ensemble, quoique l'exception est seulement formellement présentée, et dans le cas que dans l'exception formée les raisons sont mentionnées même en dehors des limites des raisons mentionnées. Les limites ainsi déterminées sont valables aussi dans le cas de la connexité subjective, quand l'exception formée se rapporte seulement à un certain nombre de plusieurs infractions poursuivies en justice, car en ce qui concerne les autres infractions on considère que l'exception est seulement formellement présentée. Dans le cas de la connexité objective, quand seulement un de plusieurs coaccusés e présenté l'exception, les limites de l'examen de l'acte d'accusation, concernant les prévenus qui n'ont pas présenté l'exception, sont déterminées d'une manière plus restreinte à cause de la validité limitée de l'institution *beneficium cohaesionis*.

Enfin, l'auteur considère que la formation de l'exception à l'acte d'accusation n'a pas seulement pour but d'arrêter la procédure. Elle contribue à un meilleur développement de la procédure pénale préliminaire, car les entraves à la procédure sont éliminées et les hypothèses relatives à la procédure sont examinées qui assurent le développement normal de l'audience principale. Cela est surtout valable quand on prend en considération que le tribunal effectue toujours dans l'ensemble le contrôle de l'accusation à l'occasion de l'exception, de sorte que les organes de la procédure pénale préliminaire sont toujours stimulés à effectuer un travail plus complet et de bonne qualité. En outre, l'exception formée à l'acte d'accusation empêche les conséquences de la citation injustifiée du prévenu à l'audience principale.